

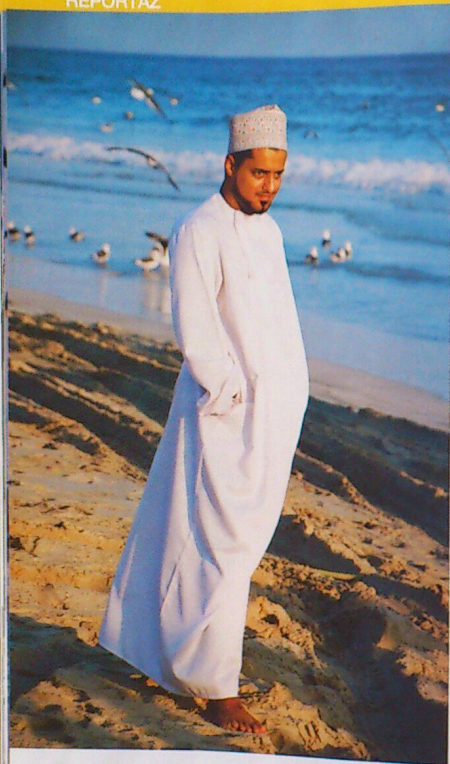
REPORTÁŽ

MODERNÍ SULTANÁT

přehybní tradice

OMAN
Text a foto: Maria Markovic
www.facebook.com/likazeme

Zloutou barvu pouště ostře oddělují modré vody Indického oceánu, šedí domů působí trochu nepatřičně a zelené ostrůvky palem se v horkém vzduchu tetelí jako fata morgana. Je polovina ledna a v Ománu je třiatřicet stupňů ve stínu. Vystoupím z letadla a hned ucítím vzduch prosycený mořskou solí, jemným prachem pouště a neodmyslitelnou vůní kadidla.

Omán – krajina, ve které se arabská kultura a luxus moderního způsobu života mísí do pestré mozaiky barev, chutí a názorů. Krajina, kde auta zastavují, aby nechala projít velblouda přes cestu, kadidlový strom je zdrojem bohatství a nevěstu si ženich musí koupit od jejich rodičů. Krajina, kde o politice rozhoduje jediný člověk, kde lidé neznají volby, a navzdory tomu jsou spokojeni. Krajina, kde muži společně vytahují na břeh síť plně ryb a velbloud může mít hodnotu několika milionů dolarů. Krajina, kterou je třeba poznat.

Lovci sardinek

Pro Omán, ležící na břehu Indického oceánu, byl oceán důležitou součástí nejenom kvůli rozsáhlým obchodním kontaktům, ale taky jako zdroj obživy jeho obyvatel. Ománští rybáři postaleti zdokonalovali techniku rybolovu vhodnou pro konkrétní oblast, ve které žili. Není proto divu, že technika lovu ryb je odlišná každých sto kilometrů pobřeží. Rybáři z Mirbátu používají velké lodě s vysokými záďovými nástavbami na vlečné síť za lodí, rybáři od hranic s Jemenem zase křížují moře na malých štihlých pramicích. Někde mezi těmito dvěma technikami se nachází i nejzajímavější druh lovu sardinek – lov dvěma loděmi s vlečnou sítí praktikovaný rybáři z okolí města Salála. Jak takový lov vypadá, mi vysvětlil Júsuf Hamád, bývalý rybář, dnes hrdý majitel cestovní kanceláře: „Časem lovu sardinek je u nás zimní sezona. Proto mají i turisté jedinečnou možnost spatřit opravdu tradiční rybářské řemeslo. Rybáři jsou

organizováni v dhághiji, skupině rybářů zapojených do lovu sardinek na komerční účely, tedy na sušení a zpracovávání na masokostní moučku určenou na výkrm dobytka, jehož chov je v Ománu hodně rozšířený.“ vykládá mi. „Já jsem byl předák. Naše skupina měla dvě lodě, čtyři terénní auta a třicet čtyři mužů, kteří spolupracovali na vylovu sardinek.“

Lov začíná vyplutím dvou lodí poháněných obrovskými lodními motory táhnoucími mezi sebou vlečnou síť. Lodě na břehu následují auta s rybáři připravenými vytáhnout síť plně ryb na břeh. Místní lidé, které přilákalo vzrušení provázející lov ryb, se sbíhají k autům s nadějí, že v síti uvízly nejenom sardinky, ale také rejnoci či žraloci, které rybáři vytrhají.

Lov pomalu končí a Júsuf se s taškou plnou vytríděných ryb chystá k odchodu. „Je to těžká práce. Jeden výlov trvá asi pět hodin a rybáři zvládnou tak dva denně. Vůbec jim nezávidím,“ dodává na odchodu. Každý lov vydá asi tři až pět tun ryb. Úlovek zaleží na štěstí, počasí a samozřejmě šikovnosti rybářů. Výnos z lovu se dělí na padesát čtyři části. Každá loď dostane jednu část, auta dostanou každé po třech částech, plavec a předáci po dvou a každý člen skupiny po jedné.

Kadidlo nad zlato

Omán jako nejdůležitější světový producent vzácného

Lov sardinek láká hejna racků i místní lidi.

kadidla exportoval tuny tohoto artiklu ročně už za dob starověkého Egypta do celého světa. O kadidle se píše v bibli a kadidlové slzy byly nalezeny dokonce i v hrobě faraona Tutanchamona. Karavany naložené kadidlem putovaly jižní trasou přes Libanon do Egypta a z něho pak dále do Evropy. Severní trasa vedla do Mezopotámie, východní cesty vedly do Indie, Číny a Japonska. S pozdějším nástupem loďní dopravy se některé trasy zrychlily a přidaly se nové destinace jako například Madagaskar a Jižní Afrika. Omán tedy působil nejenom jako zastávka karavan na cestě z východu na západ, ale především jako důležitý dodavatel jednoho z nejdávanějších zboží.

Kadidlo se totiž produkuje jenom v třech zemích na světě, přičemž osmdesát procent produkce je právě z Ománu. Zbýlá procenta si dělí Jemen a severní pobřeží Somálska.

O tom, jak se kadidlo získává, jsem se dověděl od Tahira al-Džahafího, správce údolí s kadidlovými stromy. „Al-lubán, tedy kadidlo, je ztvrdlá aromatičká pryskyřice získávaná z kadidlových stromů nařezáváním jejich kůry,“ ukazuje dokola na nízké pokřivené stromy druhu *Boswellia sacra*. „Kůra se ze stromů odřezává v plátcích velkých 10 x 5 cm a na tomto místě pryskyřice prýští na povrch, kde uschne a ztvrdne do formy

kapek, takzvaných slz,“ vysvětluje mi rozemíraje mezi prsty malý kousek pryskyřice. Vzduchem se šíří jedinečná vůně kadidla. Strom začíná produkovat pryskyřici ve věku 8–10 let a nařezává se třikrát za rok. Nejvyšší pryskyřice pochází právě z posledního nařezání. Kadidlo má různé úrovně kvality, které zrcadlí geologické podloží, druh stromu, aktuální podnebí a velikost slz. Kadidlové slzy mají v průměru asi 1 cm a jejich cena a kvalita závisí na čistotě pryskyřice, věku stromů, vůni a barvě. Za nejvyšší běžnou kvalitu se považuje druh hodžari. „Hodžari najdeš jenom u nás, v Ománu,“ říká Tahir hrde

a dodává, že existuje ještě speciální, nejvyšší kvalita, ale ta je na trhu v podstatě nezískatelná, protože takové slzy putují přímo na dvůr samotného sultána.

Léčivý dým

Kadidlo se využívá vícero způsoby, nejčastěji na aromaterapii, palení pryskyřice na řevavých uhlících. Pryskyřice při tom vydává aromatický dým s nádhernou vůní. Kadidlový dým se hrál v minulosti významnou roli v náboženských obřadech a díky poptávce po něm se stal přístav Chór Róri ve středověku jedním z nejdůležitějších přístavů na světě. „V tomto přístavu bydlela i sama královna ze Sáby, která

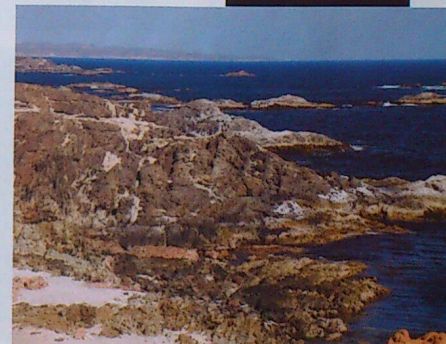
kadidlo nesla králi Salamounovi jako dar,“ připomíná legendu Tahir. Oblíbenost kadidlového dýmu pramenila z jedinečné a intenzivní vůně, ale také z faktu, že vůně odháněla moskyty a tím pomáhala ochraňovat lidi i zvířata před chorobami přenášenými tímto hmyzem. Specifická vůně kadidla si postupně našla místo i v parfémářství, které vůni kadidla popisuje jako balzamikovo-kofenitovu, lehe citronovou, s typickou kadidlovou příměsí a podtóny jehličnanů. Kadidlo ale nachází uplatnění i v gastronomii, dermatologii, východních medicínách, a dokonce ani moderní medicína neuzavírá

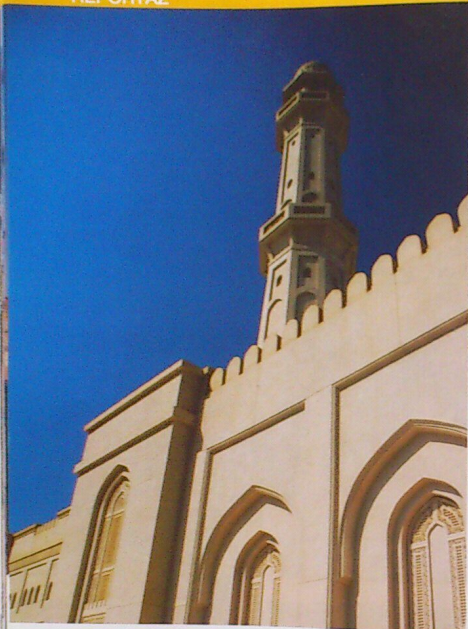
své brány před zajímavými výsledky výzkumu účinků kadidla. Indická ájurvédská medicína používá vnitřně užívané kadidlo na zažívací problémy a pro zdraví plet. Kadidlo určené na konzumaci však musí být velmi čisté, téměř průhledné, bez žádných příměsí nebo smítek a jeho barva musí být jasně žlutá až s jemně zelenkavým odstínem. Takto kvalitní kadidlové slzy se žvýkají, ale protože jde o čistou pryskyřici, jsou lepkavější než běžná žvýkačka. Moderní medicína se zaměřuje na výzkum v oblasti vážnějších chorob a velmi dobré výsledky byly dosaženy při léčení osteoartritidy, revmatismu nebo astmatu. Inhalace kadidlového dýmu snižuje deprese a úzkosti.

Zkrocení hrbáči

Velbloudi po tisíce let neomyšlenelně patřili k životu

Mořské pobřeží je pro obyvatele zdrojem obživy. Zdejší rybaři po staletí zdokonalovali techniku rybolovu.

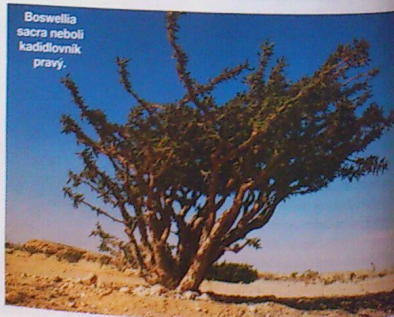
a zaplavení arabského světa terénními auty však oblibu „korábů pouště“ značně snížily. Závodní velbloudy jsou přesto hluboko zakořeněnou tradicí, která má pevný základ v životě a kultuře pouštních národů.

„V minulosti byly závody spíše přehlídkou umění jezdců a chovatelů než bojem o vítězství“, vysvětluje mi Abduláh al-Zábi, beduínský chovatel velbloudů.

„Dělily se na dvě skupiny – závody při společenské události a závodní soutěže velbloudů,“ říká. Závodní při společenských událostech, mezi které patřily náboženské svátky a pústy, oslavy deště, svatby anebo návštěva významného kmenového šejka, byly víc show než soutěží. „Lidé si oblékli nejlepší šaty a barevnými šátky vyzdobili stany i velbloudy,“ vzpomíná Abduláh na časy svých předků. Dozvěděl jsem se, že se soutěžilo na vzdálenost 300–500 metrů a vítězové nedostávali žádné odměny. „Občas, hlavně v době svateb, vítěz získal malou symbolickou odměnu namús, což byly šátky, oblečení anebo tradiční

obyvatel této krajiny a ovlivňovali každou jeho část. Jejich domestikace začala přibližně před čtyřmi tisíci lety na jihu Arabského poloostrova. Obyvatelé této oblasti krotili velbloudy, aby je využili k přepravě zboží přes písečné pouště a také získávali jejich mléko, maso a vlnu. Chov velbloudů se pak rozšířil z Arabského poloostrova do severní Afriky a na Dálný východ. Velbloudi však sloužili i jako zdroj zábavy: zúčastňovali se oslav, obřadů a v době festivalů či při zvláštních příležitostech se na nich závodilo. Objev ropy

Boswellia sacra neboli kadidlovník pravý.

OMÁN A SOUČASNÁ ARABSKÁ KRIZE

Arabským světem postupuje revoluční pochodeň. V Tunisku a Egyptě stačilo mladým Arabům několik týdnů protestů, aby ukončili vládu dlouholetých autokratů. A v dalších arabských zemích severní Afriky i Blízkého východu se nespokojenost obyvatelstva již dlouhý čas držela pod pokličkou. Tyto země mají mnohé společné rysy: jejich populace tvoří zhruba ze dvou třetin mladí lidé, kteří jsou nesmírně frustrováni ze stále rostoucích cen a z vysoké nezaměstnanosti. Nemohou najít práci, a tudíž ani založit rodinu. Jejich protesty se stávají veřejnými a sociální nepokoje v ulicích otrásají pozici stárnoucích vládců, kteří již dávno ztratili kontakt se svými občany.

Kromě Libye vyšli lidé do ulic opět také v Iráku, Saúdské Arábii, Bahrajnu, Jemenu, Kuvajtu, Alžírsku, Mauritanii a Maroku. Vádcové reagovali kombinací ústupků a různé silné represe. Ušetřen nezůstal ani Omán, považovaný za jednu z nejstabilnějších arabských zemí. Sultánát na jihovýchodě Arabského poloostrova se podle zprávy program OSN pro rozvoj o dlouhodobém rozvoji za posledních čtyřicet let z listopadu 2010 umístil na prvním místě. Demonstranti v Ománu, kde již přes čtyřicet let vládne sultán Kábús bin Said, požadují stejně jako jinde v arabských zemích demokratické politické reformy a lepší životní podmínky. Blokuji všechny přístupové cesty do důležitého přístavu ve městě Suhár s velkou rafinerií a továrnou na hliník. Do ulic Suháru vyšlo poslední únorový víkend několik tisíc lidí. Policie posílená vojáky během násilných střetů do protestujících střílela a šest z nich zabilo. Demonstranti poté zapálili jak policejní stanici a dvě budovy státních úřadů, tak i místní supermarket.

Vývoz ropy, které Omán každý den vytěží na šest set tisíc barelů, ale stále pokračuje. Provoz není ohrožen ani v Hormuzském průlivu, který Omán kontroluje spolu s Iránem a kudy na lodích proplouvá asi čtyřicet procent ropy vytěžené v Perském zálivu.

Tomáš Beránek

zakřivená dýka chandžar,“ upřesňuje Abduláh. Majitelé obzvlášť rychlých velbloudů byli obvykle požádáni, aby se závodu neúčastnili, aby i průměrně rychlí velbloudi dostali možnost vyhrát a vítěz tak byl méně odhadnutelný a soutěž napínavější. Takoví majitelé místo soutěže proto dostávali sadda, odškodné, které bylo náhradou za neúčast v závodu.

Velbloudi – jedlíci medu

„Dnes jsou závody miliardovým byznysem,“ potrášá Abduláh

hlavou, jako by se mu stýskalo po starých časech. Závody podléhají přísným kontrolám a omezením. Velbloudi soutěží v různých kategoriích odlišených podle věku, pohlaví a druhu chovu. Soutěžní komise lidně velmi pozorně dbá na to, aby v jednotlivých soutěžích závodili ti správní velbloudi. Dromedáři s jedním hrbem jsou rozřazeni především na Arabském poloostrově, zatímco dvouhrbí velbloudi zvaní „baktrian“ jsou typičtí spíše pro severní Afriku. Každý

Scandlines

Jízdní rády a tarify 2011

SKANDINÁVIE
Švédsko • Dánsko

Nonstop do Skandinávie

Více než stokrát za den nabírají komfortní lodě Scandlines kurs do Skandinávie.

Rezervujte si včas svůj odjezd.

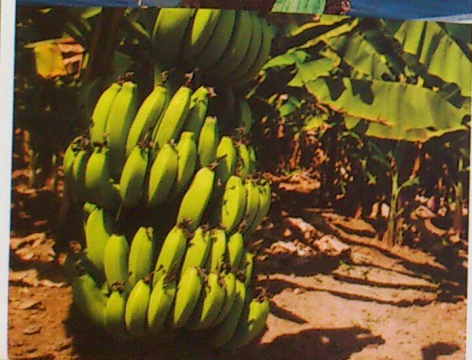

Na Příkopě 24 (pasaž. ČNB),
110 00 Praha 1
Tel.: +420-224 422 950-51
Fax: +420-224 422 955
E-mail: trajekty@LCC.cz
www.scandlines.cz

Sultán Kábús se zasloužil o modernizaci země, která ale proběhla velmi citlivým způsobem, s respektem ke starým tradicím.

z těchto druhů má několik poddruhů, které se odlišují barvou a stavbou těla. Zajímavé je, že 90 procent závodních velbloudů jsou samice, al thulud, a jen jeden z deseti závodů je pro samce. Je pro to několik důvodů. Většina samců se využívá při společenských slavnostech na maso a jen málo z nich je ušetřeno, převážně za účelem zachování chovu. „Samice jsou kromě toho na tratích výrazně rychlejší a při chovu se s nimi lépe pracuje,“ popisuje Abdulah své zkušenosti s chovem. Většina závodů velbloudů se totiž koná

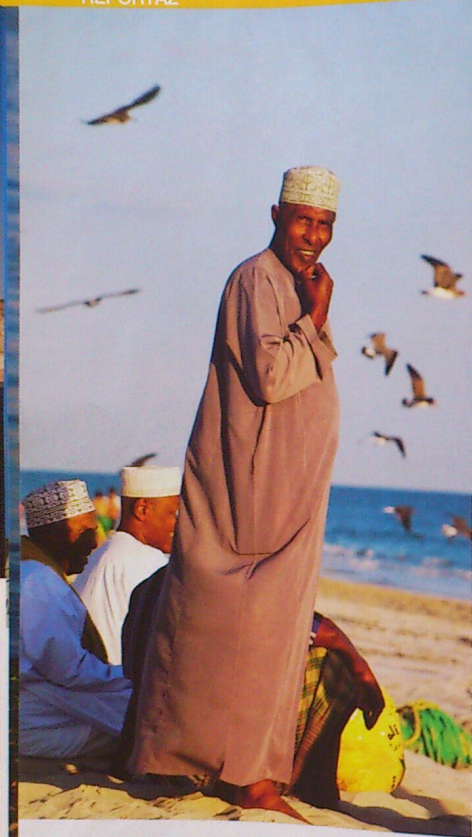

v zimním období, které je pro velbloudy obdobím páření, a tehdy se nekastrovaní samci stávají příliš temperamentními a na závodech jsou méně kontrolovatelní. Velbloudi na závodech běhají v okruzích různé délky přizpůsobené jejich věku. Nejdelší okruhy mají 10 km, zatímco okruhy pro mladé velbloudy začínají na délce 3 km. Na trati běží 10–70 zvířat, někdy i více. Žokejové starších velbloudů jsou mladí chlapi ve věku alespoň patnáct let s váhou nejméně 35 kg, mladší velbloudi jsou „osedláni“ roboty ovládanými rádiem. Přísná pravidla pro věk a váhu žokejů byla zavedena po důrazné intervenci mezinárodních institucí, které odhalily, že do té doby byli žokeji malí chlapi ve věku 3–4 let, kteří byli unášeni nebo prodáváni do otroctví z Pákistánu,

Bangladěše či Afriky. Jejich „majitelé“ je vystavovali podvýživě a nedostatku spánku, aby chlapi nenabývali na váze a byli pro velblouda co nejmenší zátěž. Tento černý obchod s malými chlapy je bohužel funkční dodnes, neboť některé arabské státy doposud nepřijaly potřebné zákony, případně se závody velbloudů konají nelegálně a bez kontroly relevantních orgánů. Sázení na závodech velbloudů je ve většině arabských zemí zakázané, ale obchod související se závody velbloudů se i tak počítá v miliardách dolarů. Odměnami pro vítěze jsou luxusní auta, jachty, domy, zlaté meče a výjimečně i hotovost. Úspěšní velbloudi se proto prodávají za několik milionů dolarů za kus a peče o ně téměř nezná hranice. Abdulah dodává:

Závody velbloudů jsou prestižní záležitost. Ty nejzávažnější kusy jsou krmeny datlemi a speciálním medem.

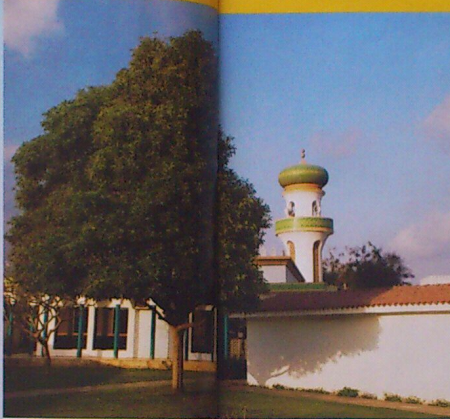
„Takové velbloudy krmíme tím nejlepším žrádlem, hlavně energeticky bohatými datlemi a speciálním medem z hor Ománu, který se prodává za dvě stě dolarů za kilo.“ Takové obrovské výdaje si však mohou dovolit jen bohatí chovatelé, což jsou převážně šejkové a významné rodiny ze Spojených arabských emirátů, finančně podporující tyto soutěže. Jenom prezident emirátů Zajd vlastní přibližně čtrnáct tisíc velbloudů, o které se stará devět tisíc trenérů, chovatelů a pomocníků. Ti navštěvují méně významné soutěže mezi beduinskými chovateli, skupují

nejrychlejší velbloudy a podporují tak udržování této staleté tradice.

Poslední feudální stát

„Můj lid, moji bratři, včera byla dokonalá tma a s pomocí Boha

Jeho Veličenstva Kábúse bin Saída, syna dosavadního sultána Tajmúra bin Saída. Až do té doby byl oficiální název státu Sultanát Maskat a Omán, který odrážel roztržitost krajiny a politickou nestabilitu dovršující posledních šestatřicet let tyranie předchozího vládců, která konzervovala Omán se pod vládou Tajmúra bin Saída stal izolovaným feudálním územím bez jakýchkoli kontaktů na ostatní arabské či islámské země. Zákaz stavění nových domů, kouření a hudby na veřejnosti, poslouchání rádia jako vynálezu ďábla a cestování mezi regiony byly jen začátkem útlaku. Následoval zákaz vycházení po setmění za brány města pod hrozbou zastřelení, osobní schvalování nákupu každého auta samotným sultánem či vstupu každého cizince do země. Nevydávaly se žádné noviny, v celé zemi fungovala jedna misijní

nemocnice a tři základní školy. Na polích dřeli otroci a jejich děti, kteří dostávali minimální příděly vody. Takto vypadal Omán v době, kdy první lidé chodili po Měsíci a Beatles byli na vrcholu slávy. Obrat nastal 23. července 1970, kdy s pomocí otroků a armády převzal trůn sultán Kábús. V průběhu pár desítek let provedl zemi nelehkým obdobím změn a vrátil ji na mapu světa. Sjednotil regiony pod jednotný název Omán, vystavěl nemocnice, školy, univerzity, vybil emigranty k návratu do vlasti a vyzval zahraniční odborníky všech profesí na pomoc při cestě země do 21. století. Dnes je Omán moderní arabskou zemí, která využívá své ropné bohatství především

na investice do vlastního rozvoje. V jednom však transformace země proběhla jedinečně a tím se stala přitažlivou pro investory, turisty i návštěvníky. Na rozdíl od zbytku arabského světa změna proběhla s obrovskou citlivostí pro tradiční hodnoty a kulturní dědictví. Stědré

investice do obnovy historických památek, podpora řemeslníků vykonávajících tradiční řemesla, sponzorství velbloudích dostihů či státní subvence producentům vzácného kadidla motivují obyvatele udržovat odkaz předků a odevzdávat ho dalším generacím. ■

Více o Ománu
a další články i fotografie najdete na www.lideazeme.cz/zeme/oman